

Vraag 18

RESULTATEN

DATUM: 13 mei 2013

info@pleegzorgpanel.nl

Ontwikkeling van pleegkinderen in kaart gebracht

Vraag 18 van het Landelijk Pleegzorg Panel bouwt voort op de resultaten van vraag 17 over de ontwikkeling van pleegkinderen waarin de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de volwassenen voor de ontwikkeling van pleegkinderen unaniem onderschreven werd. De verschillende factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van pleegkinderen zijn daarbij in beeld gebracht evenals de inzet en invloed die de diverse betrokkenen erop hebben. Het onderzoek kunt u vinden en downloaden op www.pleegzorgpanel.nl/resultaten.

Bij vraag 18 is de focus gelegd op **het in kaart brengen van de ontwikkeling van pleegkinderen**. Waarom is dit belangrijk? Hoe doe je dat? Welke instrumenten/hulpmiddelen kunnen daarbij gebruikt worden? Hoe blijf je de ontwikkeling van pleegkinderen volgen?

Dit keer hebben 65 panelleden de vragenlijst ingevuld, onderverdeeld naar 36 pleegouders, 5 pleegkinderen, 1 eigen kind, 12 pleegzorgwerkers, 5 (gezins)voogden en 6 overige professionals. Hun antwoorden vormen de basis van dit verslag.

Belangrijke conclusies

- Het is belangrijk de ontwikkeling van een pleegkind bij de start van een plaatsing in kaart te brengen. Dit geeft handvatten voor een goede matching en zorgt ervoor dat er sneller aangesloten kan worden op wat het kind nodig heeft. Ook wordt het makkelijker om vooruitgang te benoemen.
- Pleegouders hebben de ervaring dat bij de start van een plaatsing de ontwikkeling van pleegkinderen vaak niet in kaart wordt gebracht, terwijl professionals de ervaring hebben dat dit bijna altijd gebeurt.
- Het expliciet met elkaar delen van (dossier)kennis en ervaringen én het gezamenlijk spreken over de ontwikkeling van pleegkinderen lijken belangrijke voorwaarden om een helder en gezamenlijk gedeeld beeld te verkrijgen van de ontwikkeling van een pleegkind. Daar hoort ook bij: goed kijken en luisteren naar het pleegkind zelf.
- De verantwoordelijkheid voor het aanleveren van de benodigde informatie met betrekking tot het ontwikkelingsbeeld ligt in de praktijk, tijdens de plaatsing, vooral bij de pleegouders.

- De (gezins)voogdijwerker en/of de pleegzorgmedewerker zijn, volgens de respondenten verantwoordelijk voor de organisatie van de samenwerking binnen een pleegzorgplaatsing.
- Er is een duidelijke behoefte aan (meer) standaardisering van de manier waarop de ontwikkeling van pleegkinderen in kaart wordt gebracht bij de start en wordt gevolgd tijdens de plaatsing.

1. De ontwikkeling van pleegkinderen in kaart brengen bij de start van een plaatsing

Ruim 60 % van de respondenten is van mening dat aan het begin van de plaatsing de ontwikkeling van het pleegkind altijd in kaart moet worden gebracht. De overige 40% meent dat dit soms wel en soms niet moet gebeuren. Het moet bijvoorbeeld niet een reden zijn om een plaatsing uit te stellen wanneer de veiligheid van kinderen in het geding is. Ook wil men bij de start van een plaatsing de pleegkinderen niet extra belasten.

Uit de toelichtingen van de respondenten blijkt dat het genoemde verschil van mening mede verband houdt met wat met verstaat onder "in kaart brengen van de ontwikkeling van een pleegkind". Voor sommigen betekent dit dat er een zo compleet mogelijk beeld gegeven wordt van de totale geschiedenis van een kind. Sommigen denken aan het laten onderzoeken van het pleegkind door experts op dit gebied, terwijl anderen zich beperken tot het vaststellen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind op een bepaald moment.

Om een goed beeld te krijgen van de ontwikkeling van een kind bij de start van een plaatsing is het belangrijk om zoveel mogelijk relevante en actuele informatie te verkrijgen. Deze dient, volgens de respondenten, verkregen te worden bij degenen die direct met het kind te maken hebben of tot voor kort hadden. Daarbij worden veel genoemd: ouders, consultatiebureau, peuterspeelzaal, basisonderwijs, huisarts. Daarnaast komt naar voren dat een open communicatie tussen alle betrokkenen noodzakelijk is om de gewenste informatie te verkrijgen.

"Bestaande informatie verzamelen. Informatie van ouders. Informatie van vorige school. Informatie van vorige verblijfplaats. Info over ernst van gedragsproblemen, bijvoorbeeld via CBCL {red: Child Behavior Checklist}. Info over uitgevoerd onderzoek. Dit alles liefst samengevat tot een geïntegreerd beeld van de ontwikkeling van het kind tot nu toe en een inschatting van wat het kind nodig heeft om zich verder goed te ontwikkelen. Bij voorkeur wordt dit beeld geschetst door de betrokken gedragswetenschapper." (pleegouder)

"Minimaal een goede anamnese op gebied van lichamelijke, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling, waarbij ook de ontwikkeling van de gehechtheid en risicofactoren meegenomen moeten worden. Bij vragen kan er besloten worden tot een psycho-diagnostisch onderzoek of een medisch of didactisch onderzoek." (overige pleegzorgbetrokkene)

"Pleegouders vullen bij start plaatsing een CBCL lijst in. Daarnaast overleg je in samenwerking met de plaatsende instantie, de pleegouders en of de ouders over de ontwikkeling van het kind en wat er nodig is, maar niet aan de hand van een vaste checklist. We kijken en

observeren en ik zet VIB gericht op de hechting in. Ik zet dat in wanneer ik denk dat het nodig is in de gezinnen waar ik start met een plaatsing.” (pleegzorgwerker)

De (gezins)voogden benoemen dat Bureau Jeugdzorg verantwoordelijk is voor het aanleveren van alle bekende en relevante informatie voorafgaand aan een plaatsing. Gezinsvoogd en pleegzorgwerker zijn vervolgens samen met de gedragswetenschapper verantwoordelijk voor het verkrijgen van de ontbrekende informatie. Daarbij kan dan aanvullend diagnostisch onderzoek –psychosociaal, gedragsmatig en/of medisch- aangevraagd worden.

Verschil tussen type plaatsingen

Als er sprake is van **een crisisplaatsing** is er volgens veel respondenten vaak weinig bekend over de ontwikkeling van het pleegkind. Van pleegouders en de pleegzorginstelling wordt dan verwacht dat de ontwikkeling op een goede manier in kaart gebracht wordt. Pleegouders geven aan dat hun observaties tijdens deze periode van belang zijn en ook gevraagd worden door de hulpverleners.

“De laatste twee crisisplaatsingen gaven direct allerlei vragen en problemen. Daarom snel een observatie-diagnostiek plan opgesteld om van daaruit mede vervolgstappen te kunnen zetten. Gezien de veelheid aan betrokkenen en de kosten voor de samenleving, lijkt me een gedegen meetmethode al bij de start zeer zinvol/noodzakelijk. Dat plan wordt uitgevoerd door pleegouders met pleegzorgbegeleider” (pleegouder)

Indien er sprake is van een **plaatsing met voorbereidingstijd** zijn de verwachtingen ten aanzien van informatie over de ontwikkeling van een kind anders. Een aantal van de pleegouders ervaart dat voorafgaand aan de plaatsing in gesprekken veel informatie wordt gegeven. Daarbij worden ook mensen ingeschakeld die het kind kennen vanuit voorgaande situaties, zoals groepsleiding, gedragswetenschappers en eerdere pleegouders. Bij de netwerkpleegzorg is er nog een extra nuancering met betrekking tot de informatie over de ontwikkeling van het kind.

“..... Hierdoor zijn de kinderen geen onbekende. Contact met ouders, leerkrachten, oma en gezinsvoogd zijn goed, waardoor veel informatie met elkaar gedeeld werd. Nu hebben we dat aangevuld met het periodiek bij elkaar komen van alle betrokkenen in een zorgteam.” (netwerkpleegouder)

Het doel van het in kaart brengen

Door de respondenten wordt aangegeven dat het in kaart brengen van de ontwikkeling van pleegkinderen bij de start van een plaatsing maakt dat je als pleegouder beter aan kunt sluiten op de behoeftes van pleegkinderen. De verwachtingen over de ontwikkeling kunnen realistischer zijn en de kansen op een goede matching worden vergroot.

“Het is fijn dat er bij de start bekend is wat de mogelijkheden en beperkingen van een pleegkind zijn. Dit geeft een grotere garantie op een geslaagde plaatsing.”(pleegouder)

Daarnaast wordt gesteld dat je alleen kunt beoordelen of een pleegkind een positieve ontwikkeling doormaakt als bekend is hoe de startsituatie is.

"Zonder dat kun je tijdens een plaatsing nooit nagaan of er sprake is van stilstand of vooruitgang. Je zult daarbij aan moeten geven op welke wijze de stand van de ontwikkeling bepaald is, met of zonder erkende diagnostische instrumenten. Ook als er sprake is van een schijnbare "normale" ontwikkeling!" (pleegzorgwerker)

Over het in kaart brengen van de ontwikkeling van pleegkinderen in de eerste fase van een crisisplaatsing zijn de meningen verdeeld.

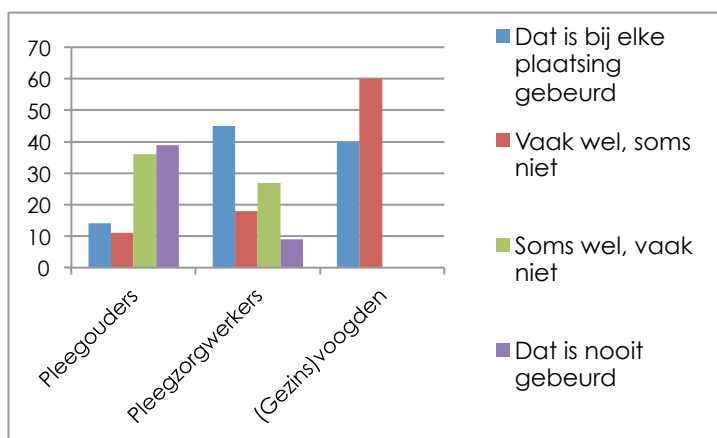
"Wij zijn crisisgezin. We schrijven alle observaties van een nieuw geplaatst pleegkind op. Dan kun je zaken constateren, veranderingen zien na verloop van dagen/weken. Daarbij natuurlijk wel rekening houdend met mogelijk aangepast gedrag in de eerste dagen. Er is veel aan het gedrag van een kind te zien!!!!" (pleegouder)

"Het is wel goed om te weten van waar een kind begint in het pleeggezin, maar aan de andere kant is dat vaak nog helemaal niet te zien aan het begin van een plaatsing. Na een aantal weken/maanden krijg je pas echt inzicht in hoe het kind in elkaar zit en hoe het zich heeft ontwikkeld. De eerste weken zijn vaak puur aanpassingsgedrag en kun je niet goed onderscheiden of dit later minder/meer wordt (de vaardigheden/het gedrag)..." (overige professional)

Een aanbeveling wordt gegeven door een pleegkind om bij de start van een plaatsing niet teveel in kaart te brengen: "soms is het beter om niet vooraf ALLE informatie te hebben zodat je blanco naar een kind kijkt."

De praktijk

Nagenoeg alle respondenten zijn het met elkaar eens dat het belangrijk is om bij de start van de plaatsing een goed beeld te hebben van de ontwikkeling van het pleegkind en om dit bij crisisplaatsingen zo snel mogelijk te verkrijgen. Pleegouders en professionals hebben echter andere ervaringen over wat er op dit gebied gebeurt in de pleegzorgpraktijk. De verschillen zijn duidelijk zichtbaar in onderstaande grafiek.

Grafiek 1: beoordeling van de mate waarin de ontwikkeling van een pleegkind in kaart is gebracht bij de start van een plaatsing

De professionals geven aan dat een actueel ontwikkelingsbeeld in het merendeel van de plaatsingen vanaf de start aanwezig is (blauwe en rode staafjes). Voor de pleegouders geldt dit echter slechts bij een kwart van de plaatsingen. 40% van hen geeft zelfs aan dat bij de start van een plaatsing de ontwikkeling van pleegkinderen nooit in kaart is gebracht.

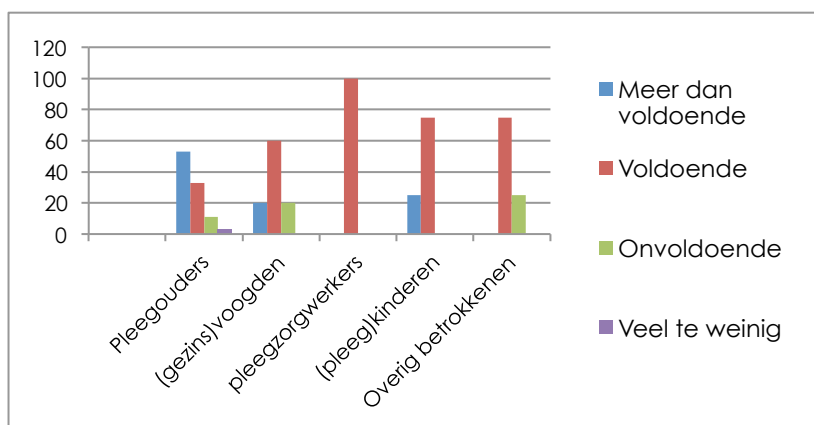
Dit grote verschil werpt vragen op. Uit de toelichtingen van professionals blijkt dat zij het ontwikkelingsbeeld bij de start van een plaatsing vooral ontlenen aan wat er van pleegkinderen bekend is voorafgaand aan de plaatsing, nog voordat pleegouders betrokken zijn. Dit is in veel gevallen dossierkennis welke niet toegankelijk is voor pleegouders. Het genoemde verschil kan dan verklaard worden uit het feit dat deze informatie (blijkbaar) in veel gevallen niet of onvoldoende gedeeld wordt met pleegouders.

“Alle info die er van het kind is, (consultatie/psz/bao/onderzoek/hulpverlening) is handig door te geven aan pleegzorg. Dus BJZO verzamelt de benodigde info. In ieder geval de belangrijkste info om te starten en de rest volgt dan eventueel later nog.” (gezinsvoogd)

Voor de professionals is op deze manier de ontwikkeling van het pleegkind in kaart gebracht, maar naar het idee van de pleegouders is dit (nog) niet gebeurt. Het expliciet delen van kennis én bespreken van de ontwikkeling van pleegkinderen lijkt een voorwaarde om een gezamenlijk beeld te verkrijgen.

2. Het volgen van de ontwikkeling van een pleegkind tijdens een plaatsing

Gevraagd naar wie belangrijke informatie heeft die nodig is om de ontwikkeling van pleegkinderen te volgen tijdens een plaatsing benoemt men een uitgebreid scala van personen en organisaties. Naast de pleegouders zijn dat de school, de ouders en andere familie van pleegkinderen, de huisarts, de sportclubs, behandelaars en begeleiders vanuit de jeugdzorg en aanvullende zorg. Kortom iedereen uit het totale netwerk rondom een kind komt in de opsomming naar voren. Het valt daarbij op dat pleegouders ook personen uit het informele netwerk van kinderen benoemen. De pleegzorgwerkers en gezinsvoogden beperken zich meer tot de pleegouders, de school, de georganiseerde hulpverlening en de ouders. Het is opmerkelijk dat het pleegkind in dit uitgebreide scala slechts bij uitzondering genoemd wordt. Ook noemen de pleegkinderen zichzelf niet als belangrijke bron van informatie.

Grafiek 2:

De mate waarop de verschillende betrokkenen zicht hebben op de ontwikkeling van het pleegkind

Over het algemeen zijn de respondenten die bij een plaatsing betrokken zijn positief over hun zicht op de ontwikkeling van het pleegkind tijdens de plaatsing. Wel zien we verschillen tussen de groepen respondenten. Pleegouders geven aan dat ze erg betrokken zijn bij de ontwikkeling. Ze zitten er bovenop en nemen de rol van regisseur in het traject.

"Ik leef en woon met mijn twee pleegdochters. Ik heb overleg met school, zie mijn pleegdochters in de omgang met anderen, kinderen, familie. Ik ben mij steeds bewust van mijn taak om te zorgen dat mijn pleegdochters weer 'heel' worden en zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. Ik heb veel overleg met pleezorgmedewerker hierover." (pleegouder)

Tijdens de plaatsing zien pleegouders de verantwoordelijkheid over het volgen van de ontwikkeling als hun taak. Zij observeren en volgen de ontwikkeling van hun pleegkinderen intensief. Deze observaties worden veelvuldig getoetst, waarbij de ervaringen met eigen kinderen en andere leeftijdsgenoten een belangrijk referentiepunt zijn. Verder volgen zij de ontwikkelingen middels de contacten met school, huisarts, andere behandelaars, de (gezins)voogd en hun pleezorgwerker. Een beperkt aantal pleegouders noemt expliciet de ouders als gesprekspartner over de ontwikkeling van hun pleegkind.

Een deel van de pleegouders verwoordt dat zij niet altijd objectief kunnen zijn omdat zij zelf onderdeel van de situatie zijn. Deze pleegouders hechten relatief meer belang aan de regelmatige gesprekken met hun pleezorgwerker over de ontwikkelingen tijdens de plaatsing.

Over het algemeen hebben pleegouders de indruk dat zij invloed kunnen uitoefenen op hun pleegkind en de ontwikkeling van het pleegkind bij kunnen sturen. Desondanks ervaart een aantal pleegouders dat zij onvoldoende, soms zelfs veel te weinig, zicht hebben op de ontwikkeling van hun pleegkind. Dit schrijven zij toe aan een tekort aan informatie en aan een onvoldoende samenwerking met de andere betrokkenen.

Pleezorgwerkers vinden dat zij voldoende op de hoogte zijn van de ontwikkeling van het pleegkind. Zij zeggen daarbij vooral afhankelijk te zijn van de informatie van pleegouders en het pleegkind. Daarnaast noemen zij de informatie van ouders, (gezins)voogden en derden. Als aandachtspunt wordt genoemd dat belangrijke informatie m.b.t. de ontwikkeling en welbevinden van pleegkinderen voor professionals verborgen kan blijven als het pleegkind zich onvoldoende veilig voelt om zich vrij te uiten, bijvoorbeeld vanwege spanningen in het pleeggezin en/of het biologische gezin.

De afhankelijkheid van informatie van pleegouders en pleezorgwerker over de ontwikkeling van pleegkinderen wordt door (gezins)voogden nog sterker benadrukt.

"Vanuit mijn positie/rol is het van belang dat de pleezorgwerker mij op de hoogte houdt van bijzonderheden en de evaluatiegesprekken zijn van belang." (gezinsvoogd)

Zowel (gezins)voogden als pleezorgwerkers benoemen dat zij naast de informatie van de pleegouders ook informatie vanuit andere betrokkenen rondom het kind verzamelen. Voor hen blijft het persoonlijk contact met pleegkinderen en ouders een belangrijke bron om zicht te houden op de ontwikkeling.

Samenwerken

Goede afstemming en goede communicatie worden het meest genoemd als voorwaarden voor de samenwerking tussen de verschillende pleegzorgbetrokkenen. Het betekent dat de verschillende betrokkenen elkaar moeten respecteren en naar elkaar behoren te luisteren wanneer het over de ontwikkeling van het pleegkind gaat. Gevraagd naar wat het volgen van de ontwikkeling betekent voor de samenwerking geven met name pleegouders hiervan een helder beeld: regelmatig overleg - bijvoorbeeld in een zorgteam en uitgaand van een duidelijk plan voor het kind- is van belang, net als het houden van korte lijnen.

"Hiervoor is het nodig om van tijd tot tijd bij elkaar te komen en de voortgang te bespreken. Hiervoor is ook nodig dat er jaarlijks (minimaal) een verslag wordt gemaakt van de ontwikkeling tot dan toe. Hiervoor is ook nodig dat betrokkenen elkaar weten te vinden als er stagnatie optreedt of andere zorgen over de ontwikkeling ontstaat. Hiervoor is ook jaarlijkse screening nodig van gedrag (bv CBCL en TRF {red: een door de leraar van school in te vullen CBCL-lijst}) en ontwikkeling (onze pleegzorginstelling gebruikt nu een checklist hiervoor). Wij hebben met de gezinsvoogd afgesproken om ongeveer eens per kwartaal in een mail te laten weten hoe het gaat met het kind. Zo blijft zij periodiek op de hoogte en wacht je niet tot er een probleem is. Dit sturen wij ook naar de pleegzorgwerker. Dit werkt voor ons prima." (pleegouder)

Wat als er zorgen zijn over de ontwikkeling?

Bij signalen die doen vermoeden dat er sprake is van onvoldoende progressie of een stagnerende ontwikkeling van het pleegkind wordt door respondenten op verschillende manieren gereageerd. De overgrote meerderheid van de pleegouders neemt contact op met de pleegzorgmedewerker en/of (gezins)voogd. Een goede samenwerkingsrelatie wordt als voorwaarde genoemd voor een goede toeleiding naar aanvullende hulp.

Daarnaast zoeken pleegouders zelf contact met bijvoorbeeld school of huisarts om de zorgen rondom de ontwikkeling van het pleegkind te bespreken en naar oplossingen daarvoor te zoeken.

Uiteindelijk nemen in een aantal gevallen de pleegouders zelf het initiatief om rechtstreeks hulp of ondersteuning te zoeken voor hun pleegkind.

Pleegouders uiten zich meermalen positief over het vervolg, maar benoemen ook frustraties als de samenwerking met de professionals als onvoldoende wordt beleefd. Zij voelen zich dan onvoldoende serieus genomen in hun zorgen. Ook wordt meermalen gemeld dat het onduidelijk is bij wie men de zorg neer moet leggen of dat er te traag gehandeld wordt.

"In ons geval vond de voogdij het niet zo erg. Gaat toch goed?" (pleegouder)

"Omdat hun samenwerking niet duidelijk is, sturen wij een mail naar beiden, in de hoop dat zij reageren. Als het kan wachten, bespreken we dit bij een evaluatie met deze betrokkenen. Ook bellen we wel eens als er een zorgelijke situatie is met pleegzorgwerker of gezinsvoogd." (pleegouder)

Het valt op dat pleegouders, wanneer zij zich zorgen maken over de ontwikkeling van pleegkinderen, geen acties ondernemen om de betrokkenen binnen de pleegzorgplaatsing voor overleg bij elkaar te roepen. Zoals gezegd melden zij in de meeste gevallen het probleem bij de professional, die er vervolgens iets mee moet gaan doen.

Professionals benoemen in veel gevallen wel dat zij, bij zorgen om het pleegkind, het zorgteam bij elkaar roepen om met elkaar te bespreken wat gedaan moet worden. Een structureel en regelmatig evaluatiemoment kan daar een geschikt moment voor zijn, maar zorgsignalen leiden ook tot het opnieuw of extra organiseren van een gezamenlijk zorgoverleg.

Anderzijds maken zij gebruik van hun mogelijkheid om bij interne werkbegeleiders en gedragsdeskundigen te rade te gaan, wanneer zij zorgen hebben. Daaruit komen dan weer adviezen voor het vervolg die kunnen leiden tot aanpassing van het hulpverleningsplan.

3. Instrumenten en hulpmiddelen waarmee de ontwikkeling van pleegkinderen in kaart kan worden gebracht

Dat observeren en gesprekken voeren de belangrijkste manier is om de ontwikkeling van pleegkinderen in kaart te brengen, blijkt mede uit het feit dat zelfs wanneer expliciet gevraagd wordt naar het gebruik van hulpmiddelen, veel respondenten aangeven dat het voeren van gesprekken en observeren de door hen gebruikte methodes zijn om de ontwikkeling van pleegkinderen in kaart te brengen.

Er blijkt een veelheid aan hulpmiddelen bekend bij de respondenten, vooral bij de professionals. Instrumenten en hulpmiddelen die gericht zijn op de gedragsmatige en psychosociale ontwikkeling hebben de overhand in al hetgeen door de respondenten genoemd wordt. De schoolontwikkeling volgt op korte afstand. De aandacht voor de lichamelijke ontwikkeling blijft bij het gebruik van hulpmiddelen ver achter. Wel wordt de school en de huisarts door pleegouders regelmatig genoemd als er sprake is van zorgsignalen over de ontwikkeling.

De hulpmiddelen die het meest genoemd worden zijn: CBCL-gedragsvragenlijst, IQ-onderzoek en psychologische onderzoeken en observatielijsten.

Ongeveer de helft van de pleegouders heeft géén ervaring met hulpmiddelen om de ontwikkeling van pleegkinderen in kaart te brengen. Dat wil overigens niet altijd zeggen dat daar geen behoefte aan is:

“Geen instrument waar wij als pleegouders mee werken. Ik zou dit wel prettig vinden overigens, een systematisch instrument/hulpmiddel geeft alle betrokkenen meer inzicht in de voortgang. Zonder hulpmiddel wordt de voortgang vaak besproken in een ongestructureerd gesprek, zonder vaste onderwerpen. In zo'n gesprek zie je snel wat over het hoofd en er is ook een gevaar om alleen de problemen aandacht te geven. Mooi is juist om in kaart te brengen wat de voortgang is, wat de krachten van het kind zijn, naast de zwakke kanten of problemen”
(pleegouder)

Er wordt geen controlelijst genoemd die breed binnen de pleegzorg wordt ingezet en die specifiek is gemaakt voor dit doel. Er wordt wel melding gemaakt van lijsten die door organisaties zelf zijn ontwikkeld en van de "Ontwikkelmeter Jeugd" die door Pleegzorg Advies Nederland is gemaakt en waarin de ontwikkeling van kinderen wordt beschreven naast bijzonder gedrag en taken van pleegkinderen.

Een aanzienlijk deel van de respondenten heeft behoefte aan standaardisering van de manier waarop de ontwikkeling in kaart wordt gebracht bij de start en wordt gevolgd tijdens de plaatsing. Op deze wijze wordt de voortgang in de ontwikkeling objectiever en verwacht men beter onderbouwd en gericht hulp te kunnen inzetten voor een kind. Omdat er bij de start van een plaatsing doorgaans veel vragen zijn over de ontwikkeling van een pleegkind is een gedegen observatie vaak noodzakelijk. Een gestandaardiseerde observatielijst kan volgens respondenten bijdragen aan een betrouwbaar en volledig beeld van de ontwikkeling.

Desgevraagd geeft ongeveer de helft van de respondenten (zowel pleegouders als professionals) aan dat ze meer informatie wensen over instrumenten en hulpmiddelen die hen helpen de ontwikkeling van een pleegkind in kaart te brengen. In de toelichting blijkt het daarbij vaak te gaan om de wens tot deskundigheidsbevordering en de behoefte om meer en beter zicht te krijgen op bepaalde aspecten in de ontwikkeling. De wens tot beter kunnen observeren en met meer kennis van zaken te kunnen overleggen lijkt in die gevallen belangrijker dan het vaker kunnen inzetten van hulpmiddelen. Of zoals een pleegkind het verwoordt: *"Overleg met betrokkenen geeft meer inzicht dan een heel instrumentarium"*

Aan de andere kant geven respondenten ook aan dat met een betere kennis over het gebruik van diverse instrumenten er gericht en efficiënter hulp ingezet kan worden:

"Door alle bezuinigingen en veranderingen in de hulpverlening en bij mijn organisatie merk ik dat inhoud soms op de achtergrond komt. Zeer nuttig en goed om hier extra aandacht aan te besteden. Hard werken in veel zaken en er komt veel meer werk bij. Dus ook praktische instrumenten waarmee je op andere fronten tijd bespaart!" (pleegzorgwerker)

4. Conclusies

- *"In kaart brengen van de ontwikkeling van een pleegkind"* blijkt een begrip dat voor meerdere uitleg vatbaar is. Sommigen verstaan hieronder dat er een zo compleet mogelijk beeld gegeven wordt van de totale geschiedenis van een kind. Sommigen denken aan het laten onderzoeken van het pleegkind, terwijl anderen zich beperken tot het vaststellen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind op een bepaald moment.
- Het is belangrijk om de ontwikkeling van pleegkinderen aan het begin van een plaatsing zo goed mogelijk vast te stellen. Dit is van belang, zowel ten behoeve van een goede matching als om na te kunnen gaan of een kind zich in een pleeggezin daadwerkelijk positief ontwikkelt.

- De informatie over de ontwikkeling moet vooral komen van diegenen die daadwerkelijk omgang met het kind hebben. Wanneer aan het begin van een plaatsing de informatie onvolledig blijkt te zijn, draagt een observatie in een (crisis)pleeggezin bij aan het in kaart brengen van de ontwikkeling van het pleegkind.
- In de praktijk blijkt er een groot verschil te bestaan tussen de ervaringen van pleegouders en professionals over het in kaart brengen van de ontwikkeling van pleegkinderen bij de start van een plaatsing. Pleegouders hebben de ervaring dat dit vaak niet gebeurt terwijl professionals de ervaring hebben dat dit bijna altijd gebeurt. Pleegouders lijken niet te beschikken over de informatie die de professionals hebben over de ontwikkeling van een kind.
- Pleegouders die zich voor de start van een plaatsing een beeld willen vormen van de ontwikkeling van een pleegkind zijn, met name bij crisisplaatsingen, afhankelijk van informatie die zij krijgen van de (gezins)voogd en pleegzorgwerker. Zowel pleegzorgwerkers als (gezins)voogden zijn voor het volgen van de ontwikkeling tijdens de plaatsing met name afhankelijk van (de observaties van) pleegouders, maar krijgen ook informatie van ouders, pleegkind, school en eventueel andere behandelaars. Direct contact met het pleegkind is wezenlijk om ook zelf te kunnen bewaken of het met de ontwikkeling de gewenste kant op gaat.
- Een goede samenwerking en afstemming tussen de belangrijke betrokkenen rondom een kind is een belangrijke voorwaarde om zicht te houden op de ontwikkeling van een pleegkind. In de pleegzorg zijn er veel betrokkenen die de ontwikkeling van een kind volgen en/of die informatie hebben die belangrijk is voor een compleet beeld. Dit stelt hoge eisen aan de samenwerking tussen al deze personen. Regelmatig overleg -bijvoorbeeld in een zorgteam en uitgaand van een betrouwbaar beeld over de ontwikkeling en een duidelijk plan voor het kind- lijkt een goed middel om de samenwerking tussen alle betrokkenen op een positieve manier te bevorderen. Ook een duidelijke taakstelling en verantwoordelijkheid van de verschillende betrokkenen lijkt een voorwaarde voor een goede samenwerking. De professionals zijn verantwoordelijk voor het organiseren van de samenwerking en de ondersteuning van de betrokkenen die dagelijks praktisch bezig zijn met de ontwikkeling van het pleegkind (de pleegouders, ouders en het pleegkind zelf). De respondenten geven een sterk wisselende beoordeling van de samenwerking in hun dagelijkse praktijk. Pleegouders geven aanmerkelijk vaker aan dat deze niet goed en te traag verloopt.
- Pleegouders doen enerzijds een beroep op de waarde van hun gezonde inzicht bij het observeren en volgen van de ontwikkeling van hun pleegkind. Anderzijds geven zij ook aan behoefte te hebben aan objectiverende hulpmiddelen, omdat ze onderkennen ook hun blinde vlekken te hebben. Het pleegkind wordt desgevraagd maar minimaal genoemd als een actieve bron van informatie over zijn eigen ontwikkeling.
- Veel respondenten hebben behoefte aan standaardisering van de manier waarop de ontwikkeling van pleegkinderen in kaart wordt gebracht bij de start en wordt gevolgd tijdens de plaatsing. Als er bij de start van een plaatsing vragen zijn over de ontwikkeling van een pleegkind is een gedegen observatie belangrijk. Het gebruik van een gestandaardiseerde (op pleegzorg afgestemde) observatielijst kan bijdragen aan het verkrijgen van een betrouwbaar en volledig beeld van de

ontwikkeling van pleegkinderen. Op deze wijze kan de voortgang worden gecontroleerd en kan men onderbouwd en gericht hulp inzetten voor een kind.

5. Aanbevelingen

1. Maak werk van een efficiënte samenwerking met een heldere taak en rolverdeling waarbij alle betrokkenen hun aandeel in een goede ontwikkeling van het pleegkind kunnen hebben.
2. Zet deze samenwerking in om informatie te verzamelen bij en af te stemmen met **alle** betrokkenen rondom het pleegkind en vergeet vooral niet te luisteren naar het pleegkind zelf.
3. Gebruik hulpmiddelen als een checklist, screeningslijst of observatielijst waarin alle ontwikkelingsgebieden van een kind aan de orde komen.
4. Evalueer de ontwikkeling van het pleegkind regelmatig met alle betrokkenen, samengebracht in een zorgteam.
5. Zet specifiek diagnostisch onderzoek in als vragen en zorgen over de ontwikkeling van het kind daartoe aanleiding geven, waarbij het pleegkind zo min mogelijk door de onderzoeken en testen "belast" wordt.
6. Erken de centrale positie van pleegouders als 'leveranciers' van informatie over de ontwikkeling van pleegkinderen tijdens een pleegzorgplaatsing.
7. Ondersteun pleegouders in de vorm van deskundigheidsbevordering gericht op het versterken van hun vaardigheden in het observeren van pleegkinderen.
8. Denk na over het standaardiseren van het in kaart brengen en volgen van de ontwikkeling van pleegkinderen.

Team Landelijk Pleegzorg Panel

Mei 2013

www.pleegzorgpanel.nl

